

Cytowanie

CHICAGO: J. Derlatka, *Konstytucyjne uwarunkowania zakresu kognicji komornika sądowego po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469 ze zm.)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 2, s. 219–230, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.02.16>

APA: Derlatka, J. (2023), *Konstytucyjne uwarunkowania zakresu kognicji komornika sądowego po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469 ze zm.)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 2, s. 219–230, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.02.16>

Joanna Derlatka

ORCID ID: 0000-0002-2633-4151

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

E-mail: joanna.derlatka@ujk.edu.pl

Konstytucyjne uwarunkowania zakresu kognicji komornika sądowego po wejściu w życie ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469 ze zm.)

Słowa kluczowe: komornik sądowy, wymiar sprawiedliwości, nowelizacja, postępowanie cywilne, przedawnienie roszczeń

Keywords: court bailiff, justice, amendment, civil proceedings, limitation of claims

Streszczenie

Celem niniejszego opracowania jest ocena zgodności z Konstytucją RP aktualnego zakresu kognicji komornika sądowego w postępowaniu cywilnym. Po wejściu w życie nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4 lipca 2019 r. na komornika nałożono obowiązek badania przedawnienia roszczenia wierzyciela. Ten stan rzeczy budzi istotne wątpliwości natury konstytucyjnej. Ocena tytułowego zagadnienia nie byłaby możliwa

bez ustosunkowania się do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 22 lipca 2022 r., sygn. akt P 23/19. W opracowaniu wykorzystano dogmatyczno-prawną metodę badawczą.

Abstract

Constitutional Determinants of the Scope of Cognition of a Court Bailiff after the Entry into Force of the Act of 4 July 2019 Amending the Act – Code of Civil Procedure and Certain other Acts (Dz.U. 2019, item 1469, as amended)

The goal of the paper is to present the compliance with the Constitution of the Republic of Poland of the current scope of cognition of a court bailiff in civil proceedings. After the entry into force of the amendment to the Code of Civil Procedure of July 4, 2019, the bailiff is obliged to examine the limitation period for the creditor's claim. This state of affairs raises important constitutional doubts. The assessment of the title issue would not be possible without taking a stance on the decision of the Constitutional Tribunal of 22.07.2022, P 23/19. The study uses a dogmatic-legal research method.

✱

I. Zarys problematyki

Na mocy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego¹ dokonanej ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw² ustawodawca przekazał do właściwości organów postępowania egzekucyjnego *sensu largo* (tj. organów postępowania w przedmiocie nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności oraz organów tzw. właściwego postępowania egzekucyjnego) obowiązek badania materialnoprawnej kwestii przedawnienia roszczenia wierzyciela. Z punktu widzenia tematu niniejszego opracowania kluczowe jest badanie, czy roszczenie objęte tytułem wykonawczym nie jest przedawnione, doko-

¹ Ustawa z 14 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tj. Dz.U. 2021 poz. 1805 ze zm.), dalej jako KPC.

² Ustawa z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469 ze zm.), dalej jako nowelizacja KPC z 2019 r.

nywane przez komornika, a więc już na etapie tzw. właściwego postępowania egzekucyjnego.

Po nowelizacji KPC z 2019 r. komornik bada przedawnienie, po pierwsze, w chwili złożenia wniosku egzekucyjnego. W świetle bowiem art. 804 § 2 zd. 1 w zw. z 797 § 1¹ KPC, jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a wierzyciel nie przedłożył dokumentu, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia, organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji. Badanie przedawnienia następuje w tym przypadku *ex officio*. Po drugie, komornik bada, czy przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu, wskutek złożenia przez dłużnika żądania umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1¹ KPC. Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek dłużnika, jeżeli przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu, a wierzyciel nie wykaże, że nastąpiło zdarzenie, wskutek którego bieg terminu przedawnienia został przerwany.

Aktualny stan prawny wywołuje dyskusję na temat konstytucyjności przewidzianej we wskazanych przepisach KPC kognicji komornika sądowego w zakresie oceny materialnoprawnej kwestii przedawnienia roszczenia wierzyciela. *De lege lata* zastrzeżenia konstytucyjne wywołuje również ustalenie kognicji organu rozpoznającego i rozstrzygającego ewentualne spory wyłaniające się między wierzycielem a dłużnikiem na tle przedawnienia oraz zdarzeń prowadzących do przerwy biegu terminu przedawnienia³. W świetle ujęcia utrwalonego w jurysprudencji w okresie sprzed wejścia w życie nowelizacji KPC z 2019 r. spory te winny stanowić przedmiot rozpoznania i rozstrzygnięcia przed sądem w postępowaniu rozpoznawczym toczącym się w trybie procesowym, tj. w postępowaniu z powództwa przeciwegzekucyjnego dłużnika – powództwa opozycyjnego⁴.

³ Przykładem takiego zdarzenia, innego niż przerwa biegu przedawnienia z art. 123 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2022, poz. 1360 ze zm.), dalej jako KC, jest zrzeczenie się zarzutu przedawnienia – zob. P. Sobolewski, *Komentarz do art. 117 [w:] Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis 2022, Nt 44.

⁴ Por. m.in. orzeczenie SN z 30 października 1958 r., sygn. akt I CR 880/58, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej” 1960, nr 2, poz. 42; postanowienie SN z 27

II. Ocena konstytucyjnego uwarunkowania kognicji organu egzekucyjnego

Za punkt wyjścia do dalszych badań należy przyjąć tezę, że dokonywanie oceny wymagalności, zasadności oraz zaskarżalności praw podmiotowych to czynności o naturze materialnoprawnej z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Są to sprawy cywilne dotyczące sporu o prawo, pozbawione elementu publicznoprawnego. Pojawia się zatem pytanie, czy komornik sądowy jest także konstytucyjnie (nie tylko na gruncie KPC) uprawniony do oceny przedawnienia roszczenia wierzyciela. Ustalenie, że badanie przedawnienia przez komornika sądowego jest zgodne z konstytucyjnym paradygmatem sprawowania wymiaru sprawiedliwości wymagałoby przyjęcia, że komornik jest organem wymiaru sprawiedliwości. Taka teza jest w mojej ocenie nie do przyjęcia. Dla jej obalenia wystarczy, po pierwsze, uwzględnienie treści art. 10 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP oraz po drugie, analiza ustrojowego statusu komornika sądowego.

Przechodząc do pierwszej kwestii, zauważmy, że współstosowanie art. 10 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP nakazuje przyjąć, że ustroj Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na trójpodziale władz, a wymiar sprawiedliwości sprawują sądy: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Przeniesienie treści tych przepisów na kanwę zakresu kognicji organów sądowego postępowania egzekucyjnego prowadzi do wniosku, że sprawowanie w Polsce wymiaru sprawiedliwości, rozumiane także jako rozpoznawanie i rozstrzyganie spraw cywilnych, zostało przekazane do zakresu właściwości sądu, a nie komornika sądowego.

Po drugie, przegląd stanowisk doktryny i orzecznictwa (w tym orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego) jedynie wzmacnia wątpliwości odnośnie do przypisania komornikowi sądowemu statusu organu wymiaru sprawiedliwości. Na temat statusu ustrojowego komornika w aktualnym stanie prawnym, czyli w stanie prawnym ustalonym głównie za sprawą wejścia w ży-

lutego 1969 r., sygn. akt II CZ 37/69, „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych” 1970, nr 2, poz. 34; wyrok SN z 27 września 2005 r., sygn. akt V CK 183/05, Legalis nr 72855; wyrok SN z 26 marca 2009 r., sygn. akt I CSK 282/08, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej (Zbiór Dodatkowy)” 2010, nr B, poz. 41; wyrok SN z 11 maja 2011 r., sygn. akt I CSK 486/10, Legalis nr 433496; wyrok SN z 18 stycznia 2019 r., sygn. akt III CZP 63/18, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 2, s. 124; wyrok SA w Krakowie z 24 stycznia 2014 r., sygn. akt I ACa 1464/13, Legalis nr 1093039.

cie tzw. ustaw komorniczych⁵, powiedziano już wiele, lecz ani w doktrynie, ani w orzecznictwie, nie ma pełnej zgody w kwestii konkluzji tego dyskursu.

Konkretyzując, w orzecznictwie TK można dostrzec głosy odmawiające postrzegania komornika sądowego zarówno jako organu władzy sądowniczej, jak i jako organu wymiaru sprawiedliwości, mimo niezaprzeczalnego funkcjonalnego oraz organizacyjnego powiązania komornika z władzą sądowniczą⁶. W wyroku z 13 grudnia 2011 r., sygn. akt SK 44/09⁷, TK uznał, że komornik pełni funkcję publiczną w służbie wymiaru sprawiedliwości, a co więcej łączy go zarówno funkcjonalna, jak i organizacyjna więź z władzą sądowniczą.

W doktrynie natomiast dominuje stanowisko odmawiające przynależności komornika do grupy organów wymiaru sprawiedliwości⁸, przy czym niekiedy również neguje się jego przynależność do władzy sądowniczej⁹. Postrzega się komornika jako „pomocniczy organ wymiaru sprawiedliwości”¹⁰, a więc organ funkcjonalnie powiązany z działalnością organów wymiaru sprawiedliwości¹¹,

⁵ Mowa jest o ustawie z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1168 ze zm.) oraz ustawie z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (t.j. Dz.U. 2021, poz. 210 ze zm.).

⁶ Wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., sygn. akt K 5/02, „Monitor Prawniczy” 2003, nr 1, s. 2.

⁷ Wyrok TK z 13 grudnia 2011 r., sygn. akt SK 44/09 „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego” 2011, nr 10, poz. 117.

⁸ A. Machnikowska, Komentarz do art. 1 [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, Lex/el 2012, teza 1; M. Biezuński, P. Biezuński, Komentarz do art. 1 [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Lex/el 2010, teza 6.

⁹ M. Jabłoński, *Status prawny komornika sądowego – funkcjonariusz publiczny, czy obywatel prowadzący działalność gospodarczą* [w:] *Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych pod patronatem Ministra Sprawiedliwości*, Warszawa 21 października 2013 r., red. A. Marciniak, Sopot 2013, s. 26–27.

¹⁰ Zob. spośród wielu: M. Jabłoński, K. Wygoda, *RODO w praktyce funkcjonowania kancelarii komornika sądowego*, Sopot 2019, s. 23–24, którzy szeroko analizują publicznoprawny status komornika sądowego.

¹¹ Por. K. Lubiński, *Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego* [w:] *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego, Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, red. K. Lubiński, Warszawa 2013, s. 35; R. Reiwer, *Komentarz do art. 2 ustawy o komornikach sądowych* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych*, red. R. Reiwer, Warszawa 2019, s. 9; H. Langa-Bieszki [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, red. G. Sikorski, Sopot 2019, s. 31.

jak również jako organ dopełniający wymiar sprawiedliwości¹². Doktryna pozycjonuje komorników jako „pracowników wymiaru sprawiedliwości”¹³. Wskazuje się, że komornik sądowy jest zarówno organem władzy sądowniczej, jak i „pomocniczym organem wymiaru sprawiedliwości”¹⁴. Zaliczenie komornika do organów władzy sądowniczej, zdaniem K. Bomby, wynika z akceptacji dla funkcjonalnego ujęcia katalogu organów tej władzy, tzn. zaliczenia do organów władzy sądowniczej, oprócz organów wskazanych w art. 10 ust. 2 Konstytucji RP, również innych samodzielnych organów władzy publicznej wtedy, gdy treść i charakter ich działania odpowiada funkcji publicznej władzy sądowniczej¹⁵.

Podsumowując powyższe rozważania, należy zaaprobować koncepcję statusu komornika sądowego jako organu publicznego realizującego funkcje władzy sądowniczej (organ władzy sądowniczej w ujęciu funkcjonalnym), zwłaszcza ze względu na to, że postępowanie egzekucyjne jako tzw. druga faza postępowania cywilnego stanowi konglomerat prawa do sądu w ujęciu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP¹⁶. Na aprobatę zasługuje ponadto pozycjonowanie komornika jako pomocniczego organu wymiaru sprawiedliwości. W konsekwencji, należy odmówić komornikowi sądowemu statusu organu wymiaru sprawiedliwości, a więc również i konstytucyjnie uwarunkowanej kompetencji do dokonywania czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości, w tym orzekania w odniesieniu do praw podmiotowych, a więc rozpoznania sporów o prawo.

Warto wskazać, że próba konstytucyjnej weryfikacji zgodności przepisów KPC, upoważniających komornika do badania przedawnienia w postępowania-

¹² S. Łasocha, *Nadzór zwierzchni Ministra Sprawiedliwości nad działalnością komorników sądowych i działalnością samorządu komorniczego*, „Przeгляд Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 11, s. 43.

¹³ W literaturze wskazuje na pracowników wymiaru sprawiedliwości, „w tym zwłaszcza” komorników – J. Jagieła, *Wstęp [w:] Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagieła, Warszawa 2020, s. XII.

¹⁴ K. Bomba, *Konstytucyjne uwarunkowania pracy komornika sądowego*, Warszawa 2020, s. 81.

¹⁵ *Ibidem*, s. 81.

¹⁶ W konstytucyjnym prawie do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) zawarte jest również prawo do egzekucji. Por. na ten temat – z wykorzystaniem dorobku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – J. Derlatka, *Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2018, nr 3, s. 121–122.

niu egzekucyjnym *sensu stricto* (we właściwym postępowaniu egzekucyjnym) została już podjęta w orzecznictwie sądów powszechnych i wywołana do oceny Trybunału Konstytucyjnego pytaniem prawnym zawartym w postanowieniu SR w Obornikach z 19 listopada 2020 r., sygn. akt I Co 938/19¹⁷. Sąd ten mianowicie skierował do TK pytanie: „a) Czy art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w zw. z art. 797 § 1¹ w zw. z art. 758 w zw. z art. 759 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego, w zakresie w jakim przyznają komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia, czy upłynął, nie będąc przerwany, termin przedawnienia dochodzonego¹⁸ przez wierzyciela roszczenia i, w razie pozytywnego rozstrzygnięcia tego zagadnienia, przyznają kompetencję do odmowy wszczęcia egzekucji, jest zgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP? b) Czy art. 804 § 2 KPC, w zakresie w jakim przyznaje organowi egzekucyjnemu kompetencję do orzekania w przedmiocie przedawnienia roszczenia, o którego przedawnieniu orzeczono już prawomocnym orzeczeniem sądowym, jest zgodny z art. 2 Konstytucji RP? c) Czy art. 804 § 2 i art. 804 § 2 w zw. z art. 797 § 1¹ KPC, w zakresie w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek innych okoliczności, niż przerwanie biegu przedawnienia oraz w zakresie w jakim uniemożliwia wszczęcie egzekucji wierzytelności, które nie uległy przedawnieniu na skutek nieudokumentowanego przerwania biegu przedawnienia, jest zgodny z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP?”

Próba wyjaśnienia wskazywanych wątpliwości konstytucyjnych nie doprowadziła jednak do spodziewanego efektu, ponieważ mocą postanowienia TK z 22 lipca 2022 r., sygn. akt P 23/19¹⁹, postępowanie trybunalskie w tym przedmiocie zostało umorzone. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, przedmiotem kontroli uczyniono bowiem przepis, którego ewentualna niezgodność z Konstytucją RP nie miałyby znaczenia dla wyniku sprawy toczącej się przed sądem pytającym, a wobec tego pytanie prawne nie spełniło ani funkcjonalnej, ani przedmiotowej przesłanki dopuszczalności jego

¹⁷ Treść pytania prawnego dostępna w systemie Legalis (nr 2272098).

¹⁸ Ilekroć w analizowanych przepisach poświęconych badaniu przedawnienia przez organ egzekucyjny w języku prawnym wskazuje się na dochodzone roszczenie, należy dorozumiewać, że ustawodawca miał na względzie roszczenie egzekwowane. Konkluzja ta jest podyktowana dyspozycją art. 804 § 1 KPC.

¹⁹ „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A” 2020, poz. 35.

merytorycznego rozpoznania. Stąd też TK uznał wydanie wyroku za niedopuszczalne. Analiza uzasadnienia postanowienia TK już *prima facie* pozwala dostrzec, że zarówno TK, Prokurator Generalny, jak i Marszałek Sejmu powstrzymali się od ustosunkowania wobec newralgicznych na tle konstytucyjnym kwestii kognicji komornika sądowego w zakresie rozpoznawania kwestii materialnoprawnych wskazując, że: „przedmiotem pytania prawnego nie jest treść normatywna art. 804 § 2 KPC utrwalona w procesie stosowania prawa, ale wyłącznie jeden z wariantów interpretacyjnych tej regulacji”. Z kolei Rzecznik Praw Obywatelskich, wskazując, że art. 804 § 2 KPC, w zakresie, w jakim przyznaje komornikowi sądowemu kompetencję do rozstrzygnięcia o przedawnieniu roszczenia, jest niezgodny z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP, słusznie wywiódł, że spór o przedawnienie stanowi „sprawę” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, zaś do jej rozpoznania w ujęciu konstytucyjnym właściwi są jedynie sędziowie, korzystający z gwarancji niezależności i niezawisłości zapewnianych przez rozdział VIII Konstytucji RP. Uwagi zgłoszone przez Rzecznika Praw Obywatelskich w pełni diagnozują uwypuklone w niniejszych rozważaniach zastrzeżenia konstytucyjne ogniskujące się wokół katalogu organów sprawujących w Polsce wymiar sprawiedliwości, a więc urzeczywistniających prawo do sądu. Rzecznik nie odniósł się natomiast do oceny zakresu czynności przekazanych do właściwości komorników sądowych w perspektywie pozycjonowania komorników jako organów władzy sądowniczej, czy też wykonywania przez nich zadań w relacji do funkcji (zadań) organów władzy sądowniczej.

III. Konkluzje podsumowujące na tle postanowienia TK z 22 lipca 2022 r., sygn. akt P 23/19

Godzi się odnotować, że Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że organy władzy publicznej mogą działać wyłącznie na podstawie upoważnień przewidzianych w prawie (działanie na podstawie prawa) i tylko w granicach prawa. Wykroczenie poza te granice jest natomiast równoznaczne z działaniem bez podstawy prawnej²⁰. Z konstytucyjnej zasady państwa praw-

²⁰ Uzasadnienie wyroku TK z 14 czerwca 2000 r., sygn. akt P 3/00, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego” 2000, nr 5, poz. 138.

nego²¹, z art. 1 Konstytucji RP oraz z zasady legalizmu tj. z art. 7 Konstytucji RP, płynie zakaz stanowienia przez organy państwa „aktów normatywnych niezgodnych z aktami normatywnymi wyższego rzędu oraz norma, która nakazuje każdemu organowi działanie wyłącznie w granicach swojej prawem określonej kompetencji”²².

Za Sądem Rejonowym w Obornikach warto zauważyć, że sprawowanie wymiaru sprawiedliwości może zostać wyjątkowo powierzone organom pozasądowym, jedynie wówczas, gdy przemawia za tym „konstytucyjnie legitymowany cel”, a status osoby, której powierzono pełnienie czynności sędziowskich, odpowiada „wzorowi niezawisłości”, wynikającemu z konstytucyjnych przepisów dotyczących statusu sędziego. Jak sąd ten podkreślił, jedynym wyjątkiem od reguły sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez „zwykajne” sądy, zgodnie z art. 175 ust. 2 Konstytucji, jest dopuszczalność ustanowienia sądów wyjątkowych lub trybu doraźnego na czas wojny²³. Tymczasem komornik nie korzysta z gwarancji niezależności i niezawisłości, zapewnianych przez rozdział VIII Konstytucji RP wyłącznie sędziom. Wprowadzenie w art. 804 § 2 KPC wyjątku od reguły wyłączającej badanie zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym (art. 804 § 1 KPC) nakłada na komornika kompetencje przerastające ustrojową pozycję tego organu, wnikające w ustalenia materialnoprawne (nie zaś procesowe), wymagające orzeczenia w zakresie praw podmiotowych, co jest nie do pogodzenia z konstytucyjnie uwarunkowanym pozycjonowaniem komornika sądowego poza ramami wymiaru sprawiedliwości. Potwierdzona w niniejszych rozważaniach aprobatą dla postrzegania komornika jako organu władzy sądowniczej jedynie w ujęciu funkcjonalnym wyrażona jest wszak przy zastrzeżeniu, że pojęcie organów władzy sądowniczej w ujęciu systemowym (art. 10 ust. 2 w zw. z art. 173 Konstytucji RP) nie uwzględnia komorników sądowych, którzy nie zaliczają się również do konstytucyjnego grona organów wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP). Wykonywanie przez komorników czynności pomocniczych dla wymiaru sprawiedliwości jedynie funk-

²¹ Por. art. 2 Konstytucji RP.

²² Uzasadnienie orzeczenia TK z 19 października 1993 r., sygn. akt K 14/92, *Legalis* nr 10182.

²³ Uzasadnienie postanowienia SR w Obornikach z 19 listopada 2020 r., sygn. akt I Co 938/19, *Legalis* nr 2272098.

cjonalnie plasuje się w obrębie zadań władzy sądowniczej²⁴. Wykonywanie zadań zmierzających do przymusowego wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego (a szerzej – obowiązku objętego tytułem wykonawczym) potwierdza, że komornik sądowy partycypuje w urzeczywistnianiu praw i wolności obywateli, realizując funkcje władzy sądowniczej²⁵.

Nie można też spłaszczać analizowanej problematyki do kwestii zagwarantowania sądowej kontroli postanowienia komornika o odmowie wszczęcia egzekucji, o czym stanowi art. 804 § 2 KPC. Wprawdzie na odmowę wszczęcia egzekucji przysługuje skarga na czynności komornika (art. 767 KPC), a następnie zażalenie na postanowienie sądu wydane po rozpoznaniu tej skargi (art. 804 § 2 zd. 2 KPC). Zarówno jednak skarga, jak i zażalenie, o których tu mowa, nie stanowią efektywnej ani operatywnej drogi do kwestionowania przez wierzyciela odmowy wszczęcia egzekucji w tych wszystkich newralgicznych przypadkach, gdy roszczenie wierzyciela jest zaskarżalne (z innych przyczyn niż *expressis verbis* wymienione w przepisach procesowych przewanie biegu terminu przedawnienia), lecz z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia roszczenia upłynął. Z uwagi na niski potencjał rozpoznawczy właściwego postępowania egzekucyjnego szereg zdarzeń materialnoprawnych determinujących zaskarżalność roszczenia wierzyciela, czy innymi słowy zdadność egzekucyjną, jest definitywnie wyłączonych spod „rozpoznania” przez komornika. Ten wysoce niekorzystny dla wierzyciela stan rzeczy wywołuje potrzebę wytoczenia przez wierzyciela powództwa o ustalenie, że roszczenie nie uległo przedawnieniu i jest egzekwowalne wskutek zdarzeń innych niż tylko literalnie wysłowiona w art. 797 § 1¹ *in fine* KPC przerwa biegu terminu przedawnienia²⁶.

Co więcej, w przypadku skargi na czynności komornika, ocenie sądu (nadzorowi judykacyjnemu) nie podlega spór pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem

²⁴ Por. K. Bomba, *op.cit.*, s. 29. Jak już wskazano, funkcja władzy sądowniczej najpełniej wyrażona jest w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, gwarantującym prawo do sądu.

²⁵ Warto też nadmienić, że w orzeczeniu z 9 listopada 1993 r., sygn. akt K 11/93 (Legalis nr 10185) TK wyraźnie podkreślił założenia zasady trójpodziału władz, która nie ma znaczenia czysto organizacyjnego, zaś jej celem jest m.in. ochrona praw człowieka przez uniemożliwienie nadużywania władzy przez którykolwiek ze sprawujących ją organów. Stanowisko to zdaje się przemawiać na rzecz dopuszczalności wyprowadzania tezy o funkcjonalnym ujęciu organów władzy sądowniczej.

²⁶ Por. art. 123 KC.

dotyczący przedawnienia, względnie przerwy biegu terminu przedawnienia, lecz tylko formalna zgodność działania komornika z prawem procesowym²⁷. Z uwagi na spór co do przedawnienia, tj. spór o charakterze cywilnym bez elementu publicznoprawnego, organem właściwym do jego rozpoznania powinien być wyłącznie sąd²⁸, a nie organ egzekucyjny. Za sądem rejonowym w Obornikach, który złożył pytanie prawne, należy wskazać, że: to „[o]d rozstrzygnięcia komornika sądowego zależy, czy roszczenie majątkowe wierzyciela zostanie uznane za prawo egzekwowalne, czy też stanowić będzie *nudum ius*, nie dając wierzycielowi możliwości ochrony jego interesów”²⁹. Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia należy uznać, że powierzenie komornikom sądowym kognicji w zakresie badania przedawnienia w postępowaniu egzekucyjnym budzi poważne wątpliwości w kwestii zgodności z konstytucyjnym standardem wymiaru sprawiedliwości, wyznaczonym zwłaszcza przez art. 175 ust. 1 Konstytucji RP³⁰.

²⁷ Jeżeli zatem komornik nie przystąpiłby w ogóle do badania przedawnienia roszczenia na podstawie treści tytułu wykonawczego, a więc dopuściłby się zaniechania obowiązkowi wynikającemu *expressis verbis* z art. 804 § 2 KPC, wówczas skarga na czynności komornika może okazać się skuteczna. Podobnie wypada skonkludować w przypadku, gdyby komornik błędnie pominął przedłożony przez wierzyciela dokument, z którego wynika przerwa biegu terminu przedawnienia (art. 797 § 1¹ w zw. z art. 804 § 2 KPC), i odmówił wszczęcia egzekucji roszczenia przedawnionego w świetle treści tytułu wykonawczego. W zarysowanych tu stanach faktycznych skarga nie zmierza jednak do weryfikacji spornych, czy niejednoznacznych okoliczności materialnoprawnych, lecz bazuje na zarzutach naruszenia obowiązków nałożonych na komornika przez przepisy procesowe. Skarga nie będzie jednak dopuszczalna z powodu niewzewania do uzupełnienia „braku” wniosku o wszczęcie egzekucji, w którym wierzyciel nie przedłożył dokumentu wymienionego w art. 797 § 1¹ KPC, ponieważ ustawodawca nie wskazał, że „brak” taki podlega usunięciu według art. 130 w zw. z art. 13 § 2 KPC.

²⁸ Sąd bada i rozpoznaje tego rodzaju zagadnienia w trybie procesowym.

²⁹ Uzasadnienie postanowienia SR w Obornikach z 19 listopada 2020 r., sygn. akt I Co 938/19, Legalis nr 2272098.

³⁰ Z tym większym niepokojem należy przyjąć brak pożądanej zmiany kształtu regulacji poświęconej badaniu przez komornika materialnej kwestii przedawnienia roszczenia wierzyciela w najnowszym projekcie nowelizacji KPC z 26 sierpnia 2021 r., objętej Drukiem Sejmowym Nr 2650, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/agent.xsp?symbol=RPL&Id=RM-0610-124-22> (20.10.2022). Warto zaznaczyć, że Krajowa Rada Komornicza w Warszawie sygnalizowała, że: „w przyszłości należałoby również rozważyć całkowite wyeliminowanie konieczności badania przedawnienia przez komornika przy prowadzeniu egzekucji” – por. Załącznik do raportu z konsultacji – zestawienie uwag zgłoszonych do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks

Literatura

- Biezuński M., Biezuński P., *Komentarz do art. 1 [w:] Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Lex/el 2010.
- Bomba K., *Konstytucyjne uwarunkowania pracy komornika sądowego*, Warszawa 2020.
- Derlatka J., *Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2018, nr 3.
- Jabłoński M., *Status prawny komornika sądowego – funkcjonariusz publiczny, czy obywatel prowadzący działalność gospodarczą [w:] Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych. Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych pod patronatem Ministra Sprawiedliwości*, Warszawa 21 października 2013 r., red. A. Marciniak, Sopot 2013.
- Jabłoński M., Wygoda K., *RODO w praktyce funkcjonowania kancelarii komornika sądowego*, Sopot 2019.
- Jagięła J., *Wstęp [w:] Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagięła, Warszawa 2020.
- Langa-Bieszki H. [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, red. G. Sikorski, Sopot 2019.
- Lubiński K., *Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego [w:] W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego, Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, red. K. Lubiński, Warszawa 2013.
- Łasocha S., Nadzór zwierzchni Ministra Sprawiedliwości nad działalnością komorników sądowych i działalnością samorządu komorniczego, „Przeгляд Prawa Egzekucyjnego” 2006, nr 11.
- Machnikowska A., *Komentarz do art. 1 [w:] Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, Lex/el 2012.
- Reiwer R., *Komentarz do art. 2 ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych*, red. R. Reiwer, Warszawa 2019.
- Sobolewski P., *Komentarz do art. 117 [w:] Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis 2022.